

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI TANSZÉK 2004 ÉS 2010 KÖZÖTT: EGY HALLGATÓ SZEMÉVEL

MÁTYÁS MELINDA

2004 szeptemberében kezdtem tanulmányaimat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) informatikus könyvtáros és latin nyelv és irodalom szakon. Akkoriban csak szakpárban lehetett elvégezni a könyvtáros szakot. Szolnokon a Tiszaparti Gimnáziumban érettségiztem, ahol társadalomtudomány tagozatra jártam, amely azt takarta, hogy emelt óraszámban tanultunk történelmet és a latin volt a második nyelvünk. Innen eredt az elhatározás, hogy mindenképpen latin szakra szeretnék menni, mert nagyon megfogott e nyelv és a római kultúra. Eredetileg nem a könyvtár szakot szerettem volna párnak választani, hanem a magyarban gondolkodtam, de végül azért döntöttem az informatikus könyvtáros szak mellett, mert így egy gyakorlatiasabb tudományt is tanulhattam. Az egyetemre való jelentkezés előtt rátaláltam a könyvtár tanszék honlapjára, és megtetszett a képzés leírása: azt gondoltam, hogy nekem való az információgyűjtés és -továbbítás feladata. Szerencsére nem tévedtem, végül az informatikus könyvtáros szakkal helyezkedtem el, és máig ezt a végzettségemet hasznosítom a munkám során.

Az évfolyamomra, és arra az időszakra jellemző, hogy sok tekintetben már a mostani rendszer szerint folyt az oktatás, de nem minden téren. Például még a régi érettségi szisztéma szerint vizsgáztunk, az emelt- és középszintű érettségi bevezetése előtt, s még szakpáros képzésben tanultunk a BA és MA képzésforma meghonosítása előtt. Viszont már volt elektronikus tanulmányi rendszer, ugyan még nem a Neptun, amelyiket ma minden felsőoktatási intézményben egységesen használnak, hanem az ETR-nek (Egységes Tanulmányi Rendszer) nevezett. Viszont a képzés elején még párhuzamosan, kézzel is könyveltük az indexben a kurzusokat az ETR mellett. Az első három évben kézzel írtuk be a tantárgyakat, majd az ezt követő félévekben a Tanulmányi Hivatalban ragasztották be az ETR-ben felvett tárgyakat, és a jegyeket továbbra is párhuzamosan beírták az indexbe és az elektronikus rendszerbe is. Ahogy mai hallgatóknak a Neptun, úgy akkor az ETR volt az egyetemi életünk része, figyeltük a határidőket a kurzusokra való jelentkezéshez, igyekeztünk „lecsapni” a számunkra megfelelő vizsgaidőpontokra a meghirdetés pillanatában, majd nyomon követtük jegyeink beírását is.

Az egyetem kezdeti napjaiból emlékszem, hogy nagyon sok mindenre kellett figyelni: mit milyen határidővel kell leadnunk, adminisztrálnunk. Miután az év eleji teendőkkel végeztünk, koncentrálhattunk a tárgyakkal, tanárokkal való megismerkedésre. A könyvtár–latin szakpárral egyedül voltam az évfolyamon. Sok hallgatótásamnak magyar, történelem, angol volt a másik szakja. Az órákat általában könnyen össze tudtam

hangolni a két szakomon. Körülbelül húszan kezdtük az első évet. Két évfolyamtársam jelenleg az ELTE-n dolgozik: *Szabó Panna*, aki az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár Gyűjteményszervezési Osztályának osztályvezető-helyettese és *Takács Dániel*, aki 2019-től az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Kari Könyvtárának a vezetője. Néhányan ma iskolai könyvtárban dolgoznak, mások a szakpárjukat hasznosítva helyezkedtek el, többen pedig külföldön találták meg a helyüket a könyvtárosi pályán kívül. Van olyan is, aki múzeumban dolgozik vezetői pozícióban. Az első félév óráinak névsorát nézve a Neptunban (átmásolták az adatokat a korábbi ETR-ből) velem együtt tudomásom szerint hatan dolgozunk a könyvtárosi végzettségünket hasznosítva, ebből öten közgyűjteményben.

Az öt éves képzés során a legtöbb órát *Kiszl Péter* és *Fodor János* tartotta, szinte minden félévben volt velük óránk. *Barátné Hajdu Ágnes* az első években oktatott minket. Az első órákon természetesen be kellett mutatkozni. Ezek közül *Barátné Hajdu Ágnes* órájáról maradt meg bennem, hogy az első pár mondat után a tanárnő azt mondta, hogy én nagyon zárkózott vagyok, mert elég zártan (kevésbé artikulálva) beszéltem. Akkor igaza is volt, azóta persze rengeteget változtam a tapasztalatok hatására. A tanárnő oktatta nekünk az osztályozási ismereteket több féléven keresztül, nagyon következetes módon, és emlékeim szerint elég szigorúan számon is kért minket.

Kiszl Péter vezetett be minket a dokumentumleírás és az elektronikus információkeresés világába. *Fodor János* kurzusai mellett az ő tárgyai érdekeltek a legjobban, ő volt a témavezetőm a szakdolgozatom írásakor, amelynek címe az *Adatbányászat a könyvtárakban* volt.¹ Emlékezetes maradt például, hogy a tanár úr szigorúan számonkérte rajtunk a rövidítések feloldását. Ezt nagyon hasznosnak tartottam, s később én is figyeltem erre, amikor oktattam az ELTE Egyetemi Könyvtár munkatársaként. Innovatív módon projektfeladatokat is kellett végeznünk az óráira. Például az üzleti információkkal kapcsolatos kurzuson egyenesen egy fiktív céget kellett alapítanunk, az azzal járó minden dokumentumot összeszedve és kitöltve. *Szabó Pannával* és *Papdi Melindával* együtt végeztük ezt a feladatot, egy gyógyszerészeti adatokat gyűjtő információs céget „alapítottunk.”

Fodor János órái azért fogtak meg, mert ő tanította az internettel, weboldal-szerkesztéssel és online tartalomközléssel kapcsolatos ismereteket. Ez a téma nagyon érdekelt, már középiskolás koromban is szerkesztettem honlapot. Az iNapló² projekten dolgoztunk sokat, például Excel-táblákban HTML-kódot szerkesztettünk. *Fodor Jánostól* sokat lehetett tanulni a kevés technikai tudást igénylő, de leleményes megoldásokról a webszerkesztés témakörében.

Sebestyén György professzor úrral a harmadik évtől kezdve volt óránk. Ő tanította a Tájékoztató és információkeresés tantárgyat, mely több féléven keresztül tartott. A professzor úr kitűnt nagy tanítási tapasztalatával és rendszerszeméletével. Ő beszélt nekünk *Thomas Kuhn* paradigma-elméletéről is, amit a szigorlaton számon is kértek. A képzés elején a könyvtártörténettel kapcsolatos kurzusokat *Voit Krisztina* oktatta. Vidám volt, emlékezetes maradt a kacagása is, amikor éppen egy-egy humoros történetet mesélt valamelyik könyvnyomdáról. Már az ELTE Egyetemi Könyvtár munkatársa voltam,

amikor felkértek a Magyar Tudományos Művek Tárával (MTMT) kapcsolatos kurzus tartására a Könyvtártudományi Tanszéken. A félévi projektfeladatnak azt választottam az intézet vezetésével konzultálva, hogy a hallgatók töltsék fel a tanárnő publikációinak bibliográfiai adatait az MTMT-be. A gyűjtés nem teljes körű, mert az interneten elérhető indexelő forrásokra terjedt ki (pl. MATARKA, HUMANUS, könyvtári katalógusok), de talán a legfontosabb közleményei így is felkerültek.³

Egy máig élő, véleményem szerint jó gyakorlat a Könyvtár- és Információtudományi Intézetben (KITI), hogy könyvtárakban dolgozó, gyakorló szakembereket is felkérnek egyetemi órák tartására a partnerintézményekből. Így oktattott minket könyvtártanra *Zalaiáné Kovács Éva*, a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Központi Könyvtárának vezetője. A későbbi könyvtári munka során sok területen hasznosítható tudást szereztünk az óráin. Ő szólt például a gyűjteményszervezésről, a gyarapításról, az állományhasználatról és a leltározásról is. A tanárnőnek nagy tapasztalata volt a könyvtári gépesítéssel is. A '90-es évektől kezdve használták a könyvtárban a TINLIB rendszert.⁴ Ezt később a HunTéka váltotta le náluk.

Az utolsó években tanítottak minket a tanszék frissen kinevezett oktatói: *Németh Katalin*, *Boda Gáborné Köntös Nelli* és *Bella Katalin*. Velük közvetlenebb volt a tanár-diák kapcsolat a kisebb korkülönbség miatt.

Három szakmai gyakorlatomra emlékszem: az elsőt a Kínai Tanszék könyvtárában végeztem. Azért mentem oda, mert közismereti tárgyként felvéve tanultam kezdő kínait, így nem volt idegen ez a terület. Ma is *Major Kornélia* ott a könyvtáros. Nagyon sokat tanultam tőle, s rendkívül hasznos volt, hogy beíratott egy, az ELTE Egyetemi Könyvtárban tartott Horizon-képzésre. A képzés során az Egyetemi Könyvtár munkatársaitól megtanultuk mind a formai, mind a tartalmi leírás alapjait ezen integrált rendszer alapján.

A második gyakorlatomat a Könyvtártudományi Tanszéken végeztem, *Patkósné Tóth Zsuzsa* irányítása mellett, aki akkoriban kezdett ott dolgozni. Itt is nagy hasznát vettem a Horizon-képzésnek, már nem volt idegen a könyvtári rendszer. Így be tudtam segíteni a könyvek feldolgozásában.

A harmadik szakmai gyakorlatot pedig a Magyar Nemzeti Levéltár könyvtárában töltöttem, ott már akkor is a Corvina könyvtári rendszert használták. A könyvtár vezetője és a gyakorlat irányítója *Konrád Aranka* volt. Főként a feldolgozó munkába kapcsolódtam be, mert ez a terület érdekelt leginkább. Először körbevezettek a könyvtár raktárában is, ahol néhány könyvön még látszódnak a háború okozata különböző károsodások. A levéltár könyvtárában az is emlékezetes maradt, hogy a gyakorlat ideje alatt rendeztek egy nagy nyilvánosságnak szóló kulturális napot; én is segítettem a szervezési feladatokban (látogatók útbaigazítása, kísérése, tájékoztató anyagok szétosztása). Ez a harmadik gyakorlat különösen nehéz volt, mert akkoriban költöztem új albérletbe, így megoszlott az energiám a könyvtár és a költözéssel járó feladatok között. Emiatt néha késtem a gyakorlat megbeszélt időpontjáról, de nagyon toleránsak voltak velem.

A vizsgák közül a szigorlatokra emlékszem leginkább. Nagyon sokat készültünk rájuk, hol egyénileg, hol közösen összedolgozva a tételek kidolgozásában. A képzés utolsó évében már kevesebb tárgyunk volt a könyvtár szakon, így felvettem közismereti óráként néhány olyan informatikai kurzust, amely érdekelt. Egy ilyen óra keretében (Informatika: Kutatás és publikálás az interneten) oktatott *Koszttyánné Mátrai Rita*, akinek az volt az első féléve az ELTE BTK-n. Ma már ő is a KITI munkatársa. Akkoriban indult az EISZ (Elektronikus Információs szolgáltatás) program, így bőven volt mit tanítania. Néhány óra erejéig belekóstoltam a BIÖP (Bölcsészettudományi Informatika Önálló Program) képzésbe is. *Vaskó Péter*, *Tóth Tünde* és *Fodor János* oktatták. Nagyon érdekes volt a hálózati szövegkiadásról, web 2.0-ás technológiákról részletesebben hallani. *Vaskó Péter*nek forradalmi ötletei voltak a szemantikus web kapcsán: például, hogyan lehet egy interneten megjelent cikkbe beépíteni a helynevekkel és személynevekkel kapcsolatos háttérinformációkat. Az első konferencia-szervezésben való segédkezési tapasztalatom is ehhez kötődik, *in4* címmel tartották a web 2.0-ról, szemantikus webről. Úgy gondolom, hogy a konferencia témái még ma is aktuálisak.⁵ A konferencia előadásaiból készült tanulmányok elektronikus változata ma is elérhető.⁶

A latin szakomhoz kapcsolódva a Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén *Bárczi Ildikó* tanárnőnél is hallgattam órákat. Nála is sokat tanultam a hálózati szövegkiadásról, sőt, egy index készítésével én is hozzájárultam Temesvári Pelbárt szövegeinek kutatási segédleteihez.⁷ A tanárnő korai, 2009-ben bekövetkezett halála⁸ máig fájó úrt hagyott maga után. *Bárczi Ildikó* rendkívüli tisztelettel és emberséggel fordult a tanítványai felé, igyekezve lehetőséget biztosítani a szakmai fejlődésünkhöz (pl. Plaustrum-konferenciák). Szövegkiadási terveivel számos tudományos pályázatot nyert, amelyek révén a hallgatói munka honorálását is megoldhatták.

Nem emlékszem különösebben aktív hallgatói életre a könyvtár szakon, hisz a (legalább) két szak végzése eléggé elfoglalt minket. A latin szakon még megvolt a tanszéki est hagyománya, a könyvtár szakon már nem találkoztam ezzel. Vidéki vagy külföldi kirándulások nem voltak, legalábbis nem emlékszem ilyenre. Szakmai kirándulásokat tettünk, főleg *Kiszl Péter* vezetésével az Országos Széchényi Könyvtárba és az Infodok Kft.-hez is. Szintén *Kiszl Péter* hívott meg sokszor szakmabeli külsős előadókat az óráira, például *Mikulás Gábort*, *Kóródy Juditot*. Ezek mindig inspiráló alkalmak voltak, mivel példát mutattak, hogy az informatikus könyvtárosok nemcsak a könyvtár falai között dolgoznak és nem kizárólag hagyományos könyvtári szolgáltatások biztosítását végzik.

A szakdolgozatom írása egy elég koncentrált időszak volt. Még a tömegközlekedésen is csak az adatbányászattal foglalkozó szakirodalmat olvastam. *Kiszl Péter* lelkiismeretesen átolvasta a készülő írásomat és irányított, ha itt-ott kiegészítésre szorult vagy más vizsgálati szempontokat is érdemes volt hozzá venni. Végül mindhárom szakdolgozatom jeles lett (a latin szak kapcsán elvégeztem a tanárképzést is). Egy félév csúszással fejeztem be az egyetemet 2010-ben. Leginkább a szakdolgozatírás miatt tartott

tovább, illetve amiatt is, hogy néhány hónapot dolgoztam a latin tanszéki könyvtárban az egyetem utolsó évében.

2010 februárjában kaptam meg a diplomámat. Ezután rögtön álláskeresőbe kezdtem. Gyakorlatilag minden aktuálisan meghirdetett könyvtárosi állást megpályáztam. Végül, szerencsére egy nekem való helyre vettek fel, a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárába, egy régi könyves feldolgozói munkakörbe. A régi könyvek kapcsán hasznosíthattam a latin szakos végzettségemet, ez is egy előnyt jelentett a pályázatom értékelésénél. A könyvtár vezetője akkoriban *Vasas Livia* volt. Rengeteget tanultam személyesen tőle is, főként tudományos publikálás, tudománymetria és információkeresés témakörökben. Egy igazi tudományos könyvtár munkáját ismerhettem meg, mivel nagyon hangsúlyos a scientometriai adatok alkalmazása az orvostudományban. A könyvtárosok az intézmény nagyságához képest nincsenek sokan, így nagyon sok munkafolyamattal foglalkoztam, ahogy mindenki más is: a régi könyvek feltárása mellett az MTMT-ben végeztem adminisztrátori ellenőrzést, periodikumokat érkeztettem és bekapcsolódtam az új könyvek és a szakdolgozatok feldolgozásába is (HunTéka rendszerben). Az ELTE KITI-hez való kötődés is megmaradt, mivel a munkaviszonyom elején *Vasas Livia* tartott órát a könyvtár szakos hallgatóknak, és segédkeztem a vizsgákon. 2014-ben új kihívásokat keresve váltottam az ELTE Egyetemi Könyvtárba. A munkaidőm nagy részében MTMT adminisztrátori feladatokat végeztem, de itt is foglalkoztam régi kéziratok, könyvek és szakdolgozatok feldolgozásával. Így tovább bővültek szakkönyvtári ismereteim. Itt a természettudományi terület mellett a bölcsész- és társadalomtudományok is képviseltetik magukat. Ezeknél a tudományágaknál másfajta megközelítést kellett elsajátítanom, főleg az MTMT-s munkám során. Új terület volt számomra az oktatási munkába való tényleges bekapcsolódás óraadóként. Egyrészt tartottam órákat a könyvtáros hallgatóknak a KITI partnerintézménye munkatársként (MTMT és digitalizálás témakörében), másrészt irodalomkutatói kurzusokat is vezettem. A tudományos munkában való elmélyedéshez is támogató közegbe kerültem. Publikációimban foglalkoztam kéziratfeldolgozási és digitalizált gyűjteménykezelési kérdésekkel. *Kiszl Péterrel* pedig a digitális bölcsészet témakörében írtunk tanulmányokat.⁹ *Székelyné Török Tündétől*, akkori osztályvezetőmtől sok mindent tanultam a gyűjteményszervezésről és az integrált könyvtári rendszerekről is.

2018 végén a Monguz Kft. meghirdetett egy terméktámogatói állást. Mikor elolvastam, azt gondoltam, hogy a leírt feladatkör pont rám illik, ezért megpályáztam és felvételt is nyertem rá. Így jelenleg főleg a HunTéka terméktámogatásában dolgozom: szakszóval kifejezve „level 1 support” szinten.

Sajnos jelenleg a közsférában nem becsülik meg anyagilag a könyvtárosokat, így sokan váltani kényszerülünk, ha lehetőség adódik rá. A Monguz Kft.-nél is nekem való a munkám, itt még jobban kihasználhatom és bővíthetem informatikai ismereteimet. A budapesti iroda pedig nagyon támogató és családias közeg.

Az egyetemi tanulmányaimat mindhárom helyen hasznosítottam, illetve hasznosítottam. A pálya kezdetén főleg a könyvtártani és a feldolgozói ismereteket, jelenleg pedig leginkább a könyvtárosi szemléletet: tudom, milyen könyvtárosként dolgozni, és ezért könnyebben megértem az ügyfeleinket. A Könyvtártudományi Tanszéken folytatott tanulmányok hatására másféle hozzáállás is kialakult bennem: nagyfokú szakmai precizitás, az elvégzett munkával szembeni igényesség és az új technológiák, alkalmazások iránti nyitottság. Remélem, hetven év múlva is lesz mit ünnepelni, még akkor is, ha akkorra a képzés maga már gyökeresen átalakul.

Jegyzetek és irodalom

1. MÁTYÁS Melinda: Adatbányászat a könyvtárakban. [Szakdolgozat] Budapest, ELTE, 2009. Forrás: <http://mek.oszk.hu/08000/08059> [2020. február 1.]
2. iNapló weboldal. Forrás: <http://inaplo.hu> [2020. február 1.]
3. Voit Krisztina publikációi az MTMT oldalán. Forrás: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10059111> [2020. február 1.]
4. LENGYEL Monika – ZALAINÉ KOVÁCS Éva: Az országos informatikai infrastruktúra fejlesztése a kertészet és élelmiszeripar területén. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 42. évf. 10. sz. 1995. 379–383. p.
5. Felhívás az in4 konferenciára egy ELTE-s levelezőlistán. Forrás: <http://lazarus.elte.hu/lists/hallgato/2007-April/001449.html> [2020. február 1.]
6. TÓTH Tünde – VASKÓ Péter (szerk.): A web 2.0 jövője és a szemantikus web: a 2007. április 27-i in4-konferencia tanulmányai. Budapest, Bibliopolisz, 2007. Forrás: <http://www.bibliopolisz.hu/editiones/in4/index.html> [2020. február 1.]
7. Index Sacrae Scriptorum (a táblázatban található hivatkozások ma is működnek). Forrás: http://sermones.elte.hu/pelbart/pa/index_sacrae_scripturae_vulsearch.html [2020. február 1.]
8. MADAS Edit: Bárczi Ildikó halálára (1959–2009). = Irodalomtörténet, 90. évf. 2. sz. 2009. 281–283. p. Forrás: http://epa.oszk.hu/02500/02518/00324/pdf/EPA02518_irodalomtortenet_2009_02_281-283.pdf [2020. február 1.]
9. Mátyás Melinda publikációs jegyzéke az MTMT-ben. Forrás: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10045538> [2020. február 3.]